

”En tsunami av hat”

Rasism, konspirationsteorier
och desinformation i
coronakrisens spår

EXPO

Innehåll

- 3 Inledning
- 4 Anti-asiatisk rasism under coronakrisen
- 7 Konspirationism, antisemitism och desinformation
- 12 Auktoritära regimer utnyttjar krisen
- 15 Den västerländska extremhögerns agerande
- 21 Den svenska extremhögerns agerande
- 28 Sammanfattning

Redaktör

Morgan Finnsjö

Formgivning & layout

Agnes Florin

Omslagbild

Baldesca Samper/TT

Texter & research

Morgan Finnsjö

Daniel Poohl

EXPO

Fler rapporter och andra publikationer finns på www.expo.se
©Expo & enskilda skribenter
Publicerad i Stockholm
2020-06-23

Det här är Expo

Stiftelsen Expo grundades 1995 av bland andra Stieg Larsson. Sedan starten har journalistisk granskning av rasistiska grupper och idéer utgjort grunden för vårt arbete.

Expos vision är ett samhälle där rasistiska idéer och organisationer saknar inflytande.

Omvärldsbevakning

Vi har Nordens största arkiv över rasistiskt och främlingsfientligt material. Sedan 2009 släpper

vi årligen en rapport över den rasideologiska miljön och vi producerar material till skolor.

Journalistik

Vi producerar tidskriften Expo som kommer med fyra nummer per år. Den innehåller reportage, analyser och opinionsbildande material om rasism i Sverige och internationellt. Vi publicerar aktuella nyheter på vår sajt samt sprider vår journalistik i sociala medier.

Utbildning

Expo föreläser nästan varje dag någonstans i Sverige på skolor, myndigheter, organisationer och företag. Utbildningsverksamheten syftar till att stärka människors kunskap om rasismens mekanismer, idéer, historia och nutida organisering.

Expo är beroende av stöd från allmänheten och företag för att kunna bedriva sin verksamhet.

Inledning

Coronakrisen påverkar miljarder människor världen över. De hälsomässiga, sociala, ekonomiska och politiska förutsättningarna för våra liv genomgår drastiska och svårberäknliga förändringar. En av många utmaningar som samhället har att hantera under krisen är hotet mot människor och mot demokratin, som den organiserade rasismen och högerextremismen fortsätter att utgöra, och som har potential att växa exponentiellt i tider av kris och desperation. EU:s säkerhetstjänst bedömer att coronakrisen gynnar terrorbenägen extremism. Och i maj 2020 varnade FN:s generalsekreterare för att pandemin släppt lös en ”tsunami av hat och xenofobi, syndabocksletande och skrämselfpropaganda”.

Under det första halvåret av 2020 har vi kunnat se hur coronakrisen exploaterats och förvärrats av högerextrema krafter på flera plan samtidigt. I spåren av pandemin ökade rasism och hatbrott mot människor med asiatiskt ursprung runt om i världen. Vi har sett en tilltagande spridning av

desinformation, konspirationsteorier och antisemitism och en mobilisering av antidemokratiska krafter. Men även maktkonsolidering av auktoritära högerregimer.

Därför är det nu viktigare än någonsin att fortsätta bevaka politisk extremism och rasistisk ryktesspridning utifrån ett antirasistiskt och demokratiskt perspektiv, och att samhället följer utvecklingen i extrema miljöer noga. Kunskap om rasistiska aktörers teorier och praktik är det främsta värdet mot deras genomslag. Därför ger Stiftelsen Expo ut denna rapport. Den belyser den högerextrema politiska miljöns förhållningssätt till coronakrisen under det första halvåret av 2020 och hur den samspelas med rasistisk ryktesspridning, konspirationsteorier och desinformation i pandemins spår. Ur ett digert material har vi valt att fokusera på det som vi menar är de tydligaste och mest oroande trenderna. Rapporten är indelad i sex avsnitt som ur detta perspektiv belyser de mest påtagliga konsekvenserna av krisen.

Anti-asiatisk rasism under coronakrisen

Rasistisk hets och våld mot människor som uppfattas som asiater har ökat drastiskt under coronakrisen. Även andra former av rasism, såsom antiziganism och islamofobi, har förvärrats i vissa länder.

Sedan i januari har en våg av våldsamma överfall, kränkande tillmälen, diskriminering och hets drabbat människor som uppfattas som östasiater. Det har rapporterats incidenter från samtliga världsdelar.

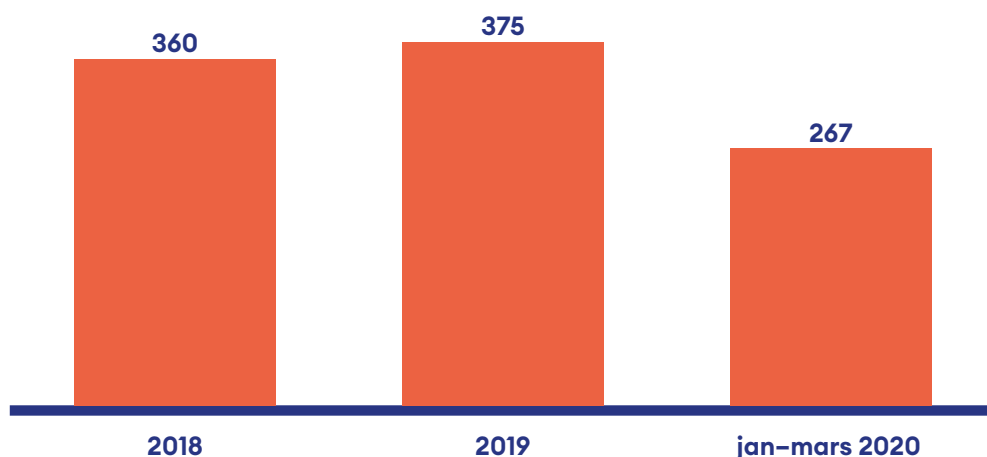
Human Rights Watch uppger att ”människor med asiatiskt ursprung över hela världen har utsatts för attacker och fysiska överfall, våldsam mobbning, hot, rasistiska tillmälen och diskriminering som tycks kopplat till pandemin”.

De rasistiska orden och gärningarna formuleras som hat mot asiater i allmänhet och mot kineser i synnerhet, och bygger på nidbilder av asiater som smutsiga och smittbärande. Hatet spås på av retorik från medier och politiker, inklusive regeringsföreträdare och topp tjänstemän i ett flertal länder, som pekar ut landet Kina eller regionen Wuhan och dess invånare som ”ansvariga” för utbrottet av viruset covid-19, och använder sig av anti-kinesisk retorik. I USA har regeringspartiet Republikanerna uppmanat sina politiker att beskylla Kina för smittan i offentliga uttalanden, en linje som fått genomslag i den stora mediaorganisationen Fox News. Den federala polismyndigheten FBI bedömde i mars att hatbrott mot asiat-amerikaner kommer att öka, men smittskyddsinstitutet och justitiedepartementet under Donald Trump har, till skillnad från under tidigare vågor av rasistiska hatbrott, hittills inte vidtagit några offentliga åtgärder för att motverka hat och hets.

Human Rights Watch uppmärksammar särskilt rasistiska incidenter i USA, Ryssland, Australien, Indien, Sri Lanka, och i Sverige. Under våren har svenska medlemmar av asiatiska etniska minoriteter uppgett att de utsatts för påhopp och kränkningar. En utpekande retorik har under våren använts av svenska politiker som SD-toppen Mattias Karlsson som, i likhet med Donald Trump, har pratat om

Antal av polisen registrerade hatbrott mot personer med kinesisk bakgrund i Storbritannien

Källa: Sky News

”det kinesiska viruset”, och Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch som valt att kalla smittan för ”Wuhan-viruset”. Världshälsoorganisationen WHO har varnat för att detta språkbruk är stigmatiserande, och den antirasistiska organisationen Anti-Defamation League, ADL menar att det spår på hat och fördomar. Även svenska mediaorganisationer har under våren använt begreppet ”det kinesiska viruset”.

DEN RASISTISKA RETORIKEN under coronakrisen handlar ofta om att peka ut etniska minoriteter som syndabockar, ett vanligt fenomen i kristider. I regioner där vissa former av rasism är historiskt rotade och vanligt förekommande, såsom islamofobi i Indien och antiziganism i delar av Östeuropa, har även dessa former av rasism förvärrats och resulterat i ytterligare diskriminering. I Europa finns cirka 10–12 miljoner romer, som generellt lever under mycket svåra socioekonomiska förhållanden som ett resultat av århundraden av rasistisk diskriminering och utstötning. Deras utsatthet innebär att de behöver särskilt stöd under coronakrisen, men istället för att lansera insatser för att förbättra deras villkor har myndigheterna i länder som Slovakien, Rumänien och Bulgarien börjat använda militär och polis för att ytterligare isolera sina romska minoriteter från resten av samhället.

Att minoriteter beskylls och utsätts för hat och våld under större sjukdomsutbrott är något som ständigt återkommit genom historien. Judar i Europa har flera gånger under århundradena gjorts till syndabockar för epidemier och blivit måltavlor för aggressiv förföljelse. Sedan åtminstone 1800-talet har människor med bakgrund i Östasien flera gånger utsatts för vågor av diskriminering och hat i samband med hälsokriser, inte minst i Nordamerika. Det senaste historiska exemplet på detta innan coronaepidemin är rasismen som riktades mot människor som uppfattades som asiater i Nordamerika under SARS-epidemin 2003. I samband med coronapandemin har samma mönster alltså upprepats.

Ytterligare läsning

Anti-Defamation League (2020). *Reports of Anti-Asian Assaults, Harassment and Hate Crimes Rise as Coronavirus Spreads*. ADL.

<https://www.adl.org/blog/reports-of-anti-asian-assaults-harassment-and-hate-crimes-rise-as-coronavirus-spreads>
[2020-06-19]

Bersten, Susanné (2020). *Abused and Shunned – Being of Asian Descent in Sweden During COVID-19*. Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/news/2020/04/06/abused-and-shunned-being-asian-descent-sweden-during-covid-19>
[2020-06-19]

Fernández Campbell, Alexia & Ellerbeck, Alex (2020). *The federal government's response amid the coronavirus pales in comparison to actions taken during the SARS outbreak and after the 9/11 terrorist attacks*. Center for Public Integrity.

<https://publicintegrity.org/health/coronavirus-and-inequality/federal-agencies-are-doing-little-about-the-rise-in-anti-asian-hate/>
[2020-06-19]

Human Rights Watch (2020). *Covid-19 Fueling Anti-Asian Racism and Xenophobia Worldwide*. Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/news/2020/05/12/covid-19-fueling-anti-asian-racism-and-xenophobia-worldwide>
[2020-06-19]

Kasurinen, Anton (2020). *Rasism mot östasiater i spåren av coronaviruset*. Expo.

<https://expo.se/2020/02/rasism-i-spåren-av-coronaviruset>
[2020-06-19]

Matache, Margareta & Bhabha, Jacqueline (2020). *Anti-Roma Racism is Spiraling During COVID-19 Pandemic*. Health and Human Rights Journal.

<https://www.hhrjournal.org/2020/04/anti-roma-racism-is-spiraling-during-covid-19-pandemic/>
[2020-06-19]

Rorke, Bernard (2020). *COVID-19: Despite deep concerns about pandemic racism, the EU may delay its Roma strategy*. Hope Not Hate.

<https://www.hopenothate.org.uk/2020/04/20/covid-19-despite-deep-concerns-about-pandemic-racism-the-eu-may-delay-its-roma-strategy/>
[2020-06-19]

Vergara, Daniel (2020). *Våg av trakasserier mot asiater i coronans spår*. Expo.

<https://expo.se/2020/05/v%C3%A5g-av-trakasserier-mot-asiater-i-coronans-sp%C3%A5r>
[2020-06-19]

Zhou, Li (2020). *How the coronavirus is surfacing America's deep-seated anti-Asian biases*. Vox.

<https://www.vox.com/identities/2020/4/21/21221007/anti-asian-racism-coronavirus>
[2020-06-19]

Konspirationism, antisemitism och desinformation

I oron över pandemin florerar rykten, felaktiga uppgifter och desinformation, ofta med udden mot minoriteter. På sociala medier passar rasistiska aktörer på att sprida konspirationsteorier och att hetsa mot judar.

Sedan januari har det skett en kraftig ökning av felaktig och vilseledande information angående viruset på sociala medier, bland annat om dess ursprung, dess beskaffenhet och hur det kan botas. I denna rapport fokuserar vi emellertid inte på felaktig information och rykten i allmänhet, utan på hur desinformation har använts av olika aktörer för att främja en högerextrem och rasistisk agenda.

Utöver desinformation som på olika sätt hetsar och sprider missaktning mot kineser och asiater, i linje med den våg av rasism som beskrevs i föregående avsnitt, har det skett en betydande spridning dels av antisemitiskt material som demoniserar judar och försöker förknippa dem med viruset, och dels av konspirationsteorier som dessutom ofta överlappar med antisemitiska föreställningar om en ondskefull judisk världskonspiration. Vidare märks en ökning av apokalyptisk propaganda från den radikalislamistiska miljön. Där utmålas covid 19-viruset som ”ett straff från Gud” gentemot progressiva företeelser som fördöms av radikalislamismens reaktionära dogmer. Det beskrivs också som ett israeliskt eller amerikanskt biovapen, men som under alla omständigheter tyder på att domedagen nalkas.

Den mest renodlade antisemitiska propagandan kring coronaviruset utgår framförallt från vit makt-miljön och består av budskap och niddbilder som sprids på sociala medier, i syfte att väcka hat mot judar och, i de flesta fall, att anklaga judar för att profitera på pandemin genom att först sprida coronaviruset för att sedan vilja sälja vaccin mot det. Berättelsen är en ompaketering av den västerländska antisemitismens månghundraåriga propaganda om judar som svekfulla, giriga och mäktiga.

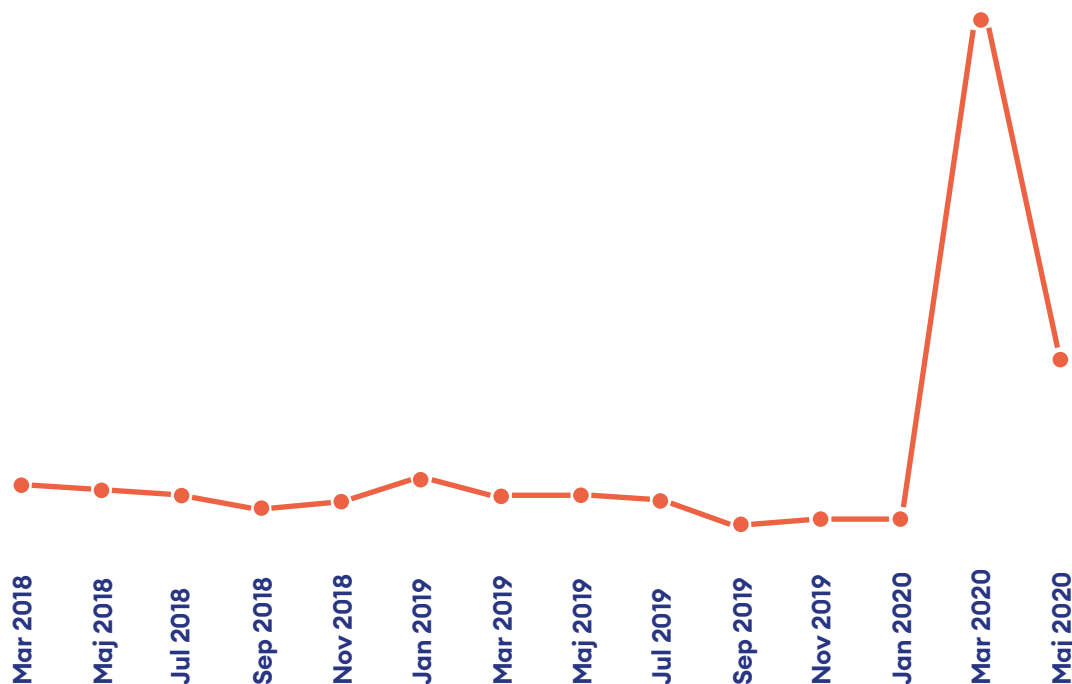
De mest utbredda konspirationsteorierna kretsar kring ett antal berättelser, alla med snarlik innebörd: att en ondskefull

elit av ”globalister” ligger bakom coronakrisen, vilka styr våra myndigheter och institutioner och försöker förslava oss. Slutsatsen som uppmuntras är att myndigheternas och expertisens information om viruset är lögn, att deras agerande syftar till att skada oss, och att människor därför bör avfärda eller motverka den offentliga krishanteringen.

Till stöd för denna centrala, och för konspirationismen helt typiska, slutsats cirkuleras ett antal myter: bland annat om it-miljardären Bill Gates som påstås vilja förse folk med ”microchip” i samband med vaccination och därefter kontrollera dem; om den judiske finansmannen George Soros, som i linje med klassiska antisemitiska teorier påstås ”ligga bakom allt som sker”; om den nya 5G-teknologin, vars telemaster påstås orsaka, sprida eller förvärra virusmittan; om den påstådda hemliga världsherravälde ”New World Order” (ofta förkortat NWO), som sägs använda pandemin som ett tillfälle att utplåna en stor del av jordens befolkning eller upprätta ett världsherravälde; idéer om att covid-19 är ett ”biovapen” som uppfunnits och spridits antingen av Kina, eller CIA, och så vidare.

SPRIDNING AV KONSPIRATIONSTEORIER kan få destruktiva effekter, i synnerhet under en hälsokris när människor vilseleds att agera på ett riskhöjande sätt eller att inte uppsöka sjukvård. Undersökningar har visat att konspirationism lättare får fäste bland socialt utsatta människor, som redan är särskilt sårbara för hälsokriser och vars redan låga tilltro till medier och institutioner riskerar minska ytterligare. Konspirationism kan också förstärka en känsla av maktlöshet och leda till en minskad motivation att delta i demokratiska processer som att rösta då det tros vara meningslöst. Forskning tyder också på att felaktig information påverkar människors uppfattning om världen även efter att informationen har rättats, och att rättelser ibland till och med förstärker det felaktiga intrycket.

Under våren tycks de coronarelaterade konspirationsteorierna dessutom fått en särskilt konkret effekt,

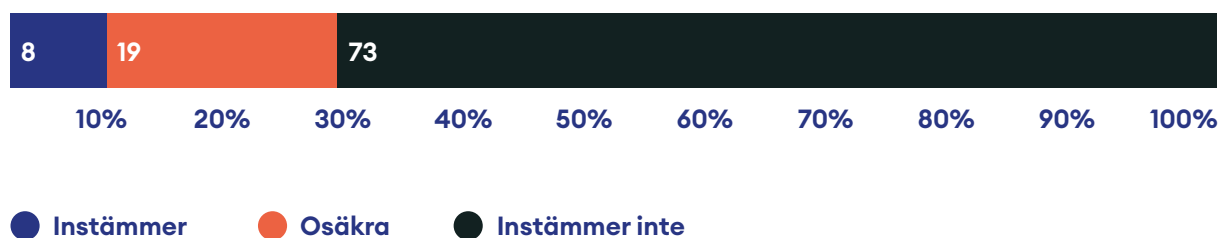
då de tros vara kopplade till ett betydande antal brandattacker mot 5G-master runt om i Europa. 5G-teknologin sägs enligt de flesta konspirationsteorier på detta ämne – som diskuteras i och sprids från bland annat Facebook-grupper med tiotusentals medlemmar, och genom Youtube-videos med miljontals visningar – vara ett verktyg för ”New World Order” och är ämnad att skada människor genom att göra dem sjuka. I betydande utsträckning påstås också judiska individer eller judar som kollektiv ”ligga bakom” 5G, vilket exemplifierar hur antisemitism och konspirationsteorier ofta går hand i hand. 5G-motståndet samlar även anhängare i Sverige. I dag har den största gruppen på Facebook över 20 000 medlemmar. Även där har konspirationsteorier om covid 19- viruset fått fäste. Vårens brandattentat mot telemaster belyser också konspirationsteoriernas förmåga att på ett relativt omfattande sätt mobilisera människor att begå drastiska gärningar, även om det innebär att de bryter mot lagen och utgör en fysisk fara. Den 19:e maj meddelade representanter för telecomindustrin att 120 attacker mot infrastruktur knuten till 5G var under utredning. Sedan dess har flera medier rapporterat om så mycket som 140 attacker, varav 87 i Storbritannien och minst en i Sverige. Expo har inte kunnat bekräfta det svenska fallet. Dessutom ska dussintals enskilda telecomarbetare ha utsatts för hot, kränkningar och överfall.

EXPERTER HAR VARNAT för att den sociala distanseringen och isolering i hemmen som coronakrisen i många länder innebär

Andel (procent) av den brittiska allmänheten som instämmer i påståendet:
"5G bidrar till coronavirusets spridning"

Mätning genomförd första veckan i april 2020

Källa: Hope Not Hate

också betyder att allt fler ägnar allt mer tid på nätet och därmed exponeras för en mycket högre volym av nätbaserad desinformation och propaganda än någonsin förr.

Desinformationsspridningen på nätet är decentraliserad och det är mycket svårt att avgöra "var" den ursprungligen kommer ifrån, då den är i ständigt omlopp och under ständig utveckling. Förenklat kan sägas att desinformationen fungerar på samma svärfångade sätt som rykten, som sprids i och från alla hörn av internet samtidigt via sociala medier, särskilt Facebook och Youtube. Ibland har de som skapar och sprider konspirationsteorier en publicistisk, kommersiell eller politisk agenda, exempelvis att hetsa mot judar, vinna stöd för en viss rörelse eller sälja produkter; ibland handlar det bara om aningslös nyfikenhet för den som delar vidare.

USA:s utrikesdepartement hävdade i februari att en mängd sociala medier-konton kopplade till den ryska staten har agerat för att ytterligare sprida konspirationsteorier som är ägnade att underminera trovärdigheten för västerländska institutioner och tjäna ryska strategiska intressen. Samtidigt har USA:s president Donald Trump och hans anhängare själva under våren spridit desinformation, på sociala medier och genom regeringsvänlig radio och tv, om att coronavirus endast är en "bluff" från oppositionspartiet, ett "trick" för att avsätta Trump, eller ett kinesiskt biovapen.

EU:s utrikespolitiska tjänst och EU-parlamentets efterforskningstjänst har båda uppgett att såväl Ryssland som Kina aktivt sprider desinformation och konspirationsteorier angående coronaviruset i syfte att framställa demokratiska staters institutioner som otillräckliga för att hantera pandemin, och för att hetsa befolkningsgrupper mot varandra och skapa missnöje i europeiska samhällen. Den svenska säkerhetspolisen har sagt att de narrativ som sprids av Ryssland och Kina sammanfaller med narrativet hos den svenska extremhögern, som därmed gynnas.

Ytterligare läsning

Bentzen, Naja (2020). *COVID-19 foreign influence campaigns: Europe and the global battle of narratives*. European Parliamentary Research Service.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649367/EPRS_BRI\(2020\)649367_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649367/EPRS_BRI(2020)649367_EN.pdf)
[2020-06-19]

Christou, Miranda (2020). *Is the radical right spreading the coronavirus?* OpenDemocracy.

<https://www.opendemocracy.net/en/countering-radical-right/radical-right-spreading-coronavirus/>
[2020-06-19]

Davis, Gregory (2020). *Anti-5G conspiracy theories are dangerous – and spreading fast*. Hope Not Hate.

<https://www.hopenothate.org.uk/2020/04/13/anti-5g-conspiracy-theories-are-dangerous-and-spreading-fast/>
[2020-06-19]

ISD Digital Analysis Unit (2020). *COVID-19 Disinformation Briefing No. 1-3*. ISD Global.

<https://www.isdglobal.org/issues/covid-19/>
[2020-06-19]

Oksanen, Patrik & Sundbom, Henrik (2020). *Informationspandemi. Desinformation i skuggan av coronakrisen*. Frivärld.

<https://frivarld.se/wp-content/uploads/2020/03/Informationspandemi.pdf>
[2020-06-19]

Osman, Bilan (2020). *Konspirationsteorier i tider av kris*. Expo.

<https://expo.se/2020/03/konspirationsteorier-i-tider-av-kris>
[2020-06-19]

UNI Europa ICTS; ETNO & GSMA (2020). *Attacks against telecom employees must stop now*. UNI Europa.

<https://www.uni-europa.org/2020/05/attacks-against-telecom-employees-must-stop-now/>
[2020-06-19]

Wiman, Björn (2020). *Så gick det till när judarna fick skulden för coronakrisen*. Dagens Nyheter.

<https://www.dn.se/kultur-noje/bjorn-wiman-sa-gick-det-till-nar-judarna-fick-skulden-for-coronakrisen/>
[2020-06-19]

Auktoritära regimer utnyttjar krisen

Coronakrisen har stärkt stödet för sittande regeringar runt om i världen. Det gäller även de auktoritära högerstyrena i Ungern och Polen, som utnyttjat situationen för att ytterligare avveckla demokratin och genomföra reaktionära reformer. Även i USA används coronakrisen för att inskränka mänskliga rättigheter.

Den 11 mars, samma dag som WHO förklarade coronasmittan en pandemi, utropade Ungerns premiärminister Viktor Orbán ett nödläge, och lade sedan fram en proposition om en ”coronavirus-lag” som skulle ge regeringen möjlighet att förlänga undantagstillståndet tills vidare samt att styra Ungern genom dekret, medan parlamentet i praktiken åsidosätts. Lagförslaget innebar också fängelsestraff för den som sprider information som myndigheterna betraktar som falsk, något som ytterligare stärker Orbáns grepp om landets medier. Dessutom infördes fängelsestraff för den eller dem som bryter landets karantänsregler. Den 30 mars klubbades lagen i Ungerns parlament, där Orbáns parti Fidesz har en supermajoritet. Sedan dess har Ungern i praktiken varit att betrakta som en diktatur, även om konstitutionen och andra formella demokratiska institutioner kvarstår. Endast en dag efter att den drastiska maktkoncentrationen genomförts presenterade Fidesz ett förbud mot att juridiskt byta kön i Ungern, ett dråpslag mot transpersoners rättigheter. Förbudet trädde i kraft i slutet av maj. Den 16 juni röstade det Fidesz-dominerade parlamentet för att upphäva den tillfälliga lagen. Flera tunga regeringskritiska civilsamhällesorganisationer menar dock att Orbán utnyttjat den tillfälliga lagen för att ytterligare stärka sin maktställning. Bland annat innebär parlamentets beslut att delar av den politik som Orbán lanserat under krisen kommer att leva kvar.

I Polen pågick under våren en strid mellan regeringspartiet PiS och oppositionen kring frågan huruvida allmänna val skulle hållas under pågående kris, något som väntades gynna regeringen, då den åtnjöt ett starkt stöd i opinionsmätningar,

men försätta väljarna i allvarlig fara givet coronaviruset. PiS, som till slut gick med på att skjuta upp valet, visar en tydlig vilja att utnyttja samhällets sårbarhet under coronakrisen för att stärka sin egen ställning och för att bedriva reaktionära reformer. I april förnyade regeringen sina tidigare försök att stifta lagar mot abort och mot sexualundervisning, men efter en våg av protester har förslagen än en gång bordlagts. Under våren anklagade den liberale tidigare utrikesministern Radek Sikorski statsministern Kaczyński för att försöka omvandla Polen till en motsvarighet till Francos Spanien.

Den republikanska Trumpadministrationen har också utnyttjat coronakrisen för att hetsa mot invandrare, som Trump menar är ansvariga för att ha smittat USA med coronaviruset, och för att inskränka mänskliga rättigheter. Mot bakgrund av en serie tidigare åtgärder som stegvis inskränkt rörligheten över USA:s södra gräns fattade Trump-administrationen ytterligare ett beslut den 21 mars som i praktiken helt upphäver den internationella asylrätten, genom att på förhand och utan prövning neka alla centralamerikanska flyktingar asyl. Trumps hårda linje mot invandring har tagits fram av rådgivare som har dokumenterade band till invandrarfientliga hatgrupper. Under samma förevändning – att förhindra smittspridning – har USA under våren deporterat hundratals flyktingbarn utan vårdnadshavare till osäkra länder som Guatemala, Honduras, El Salvador och Mexiko. Samtidigt varnar Amnesty för att de närmare 40 000 migranter som fortfarande hålls frihetsberövade i fångläger av den amerikanska säkerhetstjänsten ICE som ett resultat av Trumps flyktingfientliga politik nu riskerar att drabbas hårt av coronaviruset, i och med de farliga och medicinskt inadekvata förhållanden som råder i lägren.

Ytterligare läsning

Amnesty International (2020). *USA: 'We Are Adrift, About to Sink': The Looming Covid-19 Disaster in United States Immigration Detention Facilities.*

Amnesty International. <https://www.amnesty.org/download/Documents/AMR5120952020ENGLISH.PDF>
[2020-06-19]

Grabovac, Haris. *Viktor Orbán stärker sin makt.* Expo.

<https://expo.se/2020/03/viktor-orban-starker-sin-makt>
[2020-06-19]

Human Rights Watch (2020). *Poland: Make Vote for President Free, Fair, Safe.* Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/news/2020/04/28/poland-make-vote-president-free-fair-safe>
[2020-06-19]

Human Rights Watch (2020). *Poland: Reject New Curbs on Abortion, Sex Ed.* Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/news/2020/04/14/poland-reject-new-curbs-abortion-sex-ed>
[2020-06-19]

Kizuka, Kennji; Acer, Eleanor & Gendelman, Rebecca (2020). *Pandemic as Pretext: Trump Administration Exploits COVID-19, Expels Asylum Seekers and Children to Escalating Danger.* Human Rights First.

<https://www.humanrightsfirst.org/sites/default/files/PandemicAsPretextFINAL.pdf>
[2020-06-19]

Knight, Kyle & Gall, Lydia (2020). *Hungary Ends Legal Recognition for Transgender and Intersex People.* Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/news/2020/05/21/hungary-ends-legal-recognition-transgender-and-intersex-people>
[2020-06-19]

Nevéus, Ingmar (2020). *Oppositionen: Orbán använder viruset för att skaffa sig oinskränkt makt i Ungern.* Dagens Nyheter.

<https://www.dn.se/nyheter/varlden/ungern-orban-anvander-viruset-for-att-skaffa-sig-oinskrankt-makt/>
[2020-06-19]

Political Capital (2020). *Nothing is more permanent than a temporary solution – the state of danger will come to an end in Hungary, but its impact remains.* Political Capital.

https://www.politicalcapital.hu/hireink.php?article_read=1&article_id=2540
[2020-06-19]

Hayden, Edison Michael & Bejarano, Eddie (2020). *Trump's Immigration Order Was Drafted by Officials With Ties to Hate Groups, According to Report.* Southern Poverty Law Center.

<https://www.splcenter.org/hatewatch/2020/04/24/trumps-immigration-order-was-drafted-officials-ties-hate-groups-according-report>
[2020-06-19]

Tharoor, Ishan (2020). *Coronavirus kills its first democracy.* Washington Post.

<https://www.washingtonpost.com/world/2020/03/31/coronavirus-kills-its-first-democracy/>
[2020-06-19]

Den västerländska extremhögerens agerande

Efter en trög start försöker den internationella extremhögern att flytta fram sina positioner. De framställer sig som räddare i nöden och kritiserar hur krisen hanteras av myndigheterna. I flera länder har protestvågor mot myndigheternas hantering eldats på, infiltrerats och utnyttjats, av högerextrema aktörer.

Coronakrisen har inneburit svårigheter för vissa delar av extremhögerens verksamhet, och fördelar för andra. Fysiska träffar och traditionell organisering har blivit lidande, men miljöns hätska propaganda blir allt mer effektiv ju större oro, frustration och förvirring som råder i samhället. Å andra sidan har propagandans genomslag begränsats av avsändarnas ibland motsägelsefulla budskap.

Den nazistiska rörelsen i väst har länge haft vit makt-konserter som en viktig inkomstkälla. Pandemin har blivit ett hårt slag mot denna verksamhet. Minst sex större vit makt-konserter tros ha ställts in under 2020 med anledning av coronaviruset i Italien, Tyskland, Ungern, Ukraina och Serbien. Enligt tyska myndigheter besökte 35 000 personer vit makt-konserter bara i Tyskland under 2018. De sammanlagda intäkterna från besökarnas biljettköp och relaterad konsumtion, som rörelsen nu går miste om, bedöms vara av stor betydelse för de högerextrema nätverken. Den långsiktiga effekten av detta slag mot den nazistiska miljöns ekonomi återstår att se.

Den västerländska extremhögern uppvisade under den tidiga våren en anmärkningsvärd osäkerhet kring hur coronakrisen skulle hanteras politiskt och hur den skulle ramas in i deras ideologiska berättelser. Detta kan delvis förklaras av de motstridiga budskapen från Trump och den omfattande medieapparaten som ständigt arbetar med att översätta den amerikanska presidentens politiska positioner till ideologiska narrativ, som sedan förs ut till meningsfränder världen över via sociala och så kallade alternativa medier. De blandade signalerna som kommunicerats genom denna mediasfär har varit en utmaning för den internationella

extremhögern att förhålla sig till. Så sent som i mitten av mars insisterade Trump och hans anhängare på att coronakrisen var överdriven, eventuellt påhittad, och i varje fall inte farligare än en vanlig influensa. Men plötsligt tycktes budskapet annorlunda då Trump-administrationen utropade en *national emergency* och började tala om smittan som en allvarlig kris.

De motstridiga budskapen från Vita huset har fortsatt under våren och har bidragit till en stark polarisering inom extremhögern, där olika aktörer intagit väldigt olika attityder gentemot coronaviruset och i vissa fall ändrat ställning över tid – ett mönster vi också sett i Sverige. Sammanfattningsvis kan sägas att frågan blivit en vattendelare, där vissa menar att smittan måste tas på största allvar och regeringar måste agera mycket hårdare för att bekämpa den, medan majoriteten av den västerländska extremhögern tycks gravitera mot en mer konspirationsteoretisk linje där coronakrisen sägs vara en förevändning för illegitima regeringar att stärka sin makt på bekostnad av vanliga människors frihet. Vissa aktörer, som den italienska högerextremisten Matteo Salvinis parti Lega Nord, har gått från den ena till den andra positionen. Utöver dessa två perspektiv finns en tendens på ytterkanten av den rasideologiska miljön som anser att krisen är allvarlig men bör välkomnas eftersom den väntas ödelägga vad som ses som det dekadenta och värdelösa samhället, och påskynda ett förväntat inbördeskrig. Detta så kallat ”accelerationistiska” perspektiv finns också representerat i Sverige, framförallt bland nazister (se följande avsnitt).

Samtidigt är alla aktörer inom den högerextrema miljön fortfarande eniga om sina ultranationalistiska kärnvärderingar: gränser ska stängas, minoriteter ska demoniseras, liberalism och progressiva värderingar ska bekämpas.

MED UNDANTAG FÖR de partier som för tillfället sitter vid makten, i Ungern och Polen, har dock den västerländska extremhögern haft anmärkningsvärt svårt att göra sina röster

hörda och bibehålla sitt stöd i opinionen. Den så kallade *rally-round-the-flag*-effekten – att väljarna stödjer partierna vid makten i kriser – har stärkt de regeringar som de högerextrema partierna rutinmässigt kritiserar, medan de själva har haft svårt att göra sig tillräckligt relevanta i en tid när många befolkningar tycks prioritera stabilitet, erfarenhet och expertis. Under våren har den populistiska ytterhögern i princip varje land i EU, inklusive Sverige, tappat mark i opinionsmätningar, förutom i Ungern och Polen där dessa partier regerar.

Svårigheten för högerextrema aktörer att göra sig hörda i en samhällsdebatt som domineras av pandemifrågan kan delvis förklaras av den iver som många av dem uppvisar att dels försöka vinkla coronadebatten till att handla om deras egna kärnfrågor, som de är mer bekväma och inövade att prata om, och dels att ”hitta” helt andra frågor som kan konkurrera med coronafrågan.

I Storbritannien har den högerextrema miljön gradvis samlats kring ultranationalistiska narrativ om att coronakrisen drabbat landet på grund av ”öppna gränser”, invandring och ”globalisering”, och försökt göra invandrare och flyktingar till syndabockar för smittan. Man för också en retorik där invandrare ställs emot äldre och där makthavarna beskylls för att medvetet ”döda de äldre” och ”importera utlänningar” för att påskynda ett ”folkutbyte”.

I Tyskland uppger myndigheten för inrikes säkerhet, BFV, att högerextrema element tenderar att utnyttja den våg av protester som genomförts mot de restriktiva åtgärder och begränsningar som införts som en del av krishantering. Sådana protestvågor är ett internationellt fenomen som även förekommer i USA och Storbritannien och som kommit att benämnas ”anti-lockdown-rörelsen”. Rörelsen, som säger sig vilja försvara medborgerliga fri- och rättigheter från regeringars övertramp under coronakrisen, är politiskt heterogen och kan i sig inte betecknas som högerextrem, men uppvisar tydliga inslag av konspirationism och, i viss utsträckning, högerextremism.

Inifrån den tyska anti-lockdown-rörelsens protester har antisemitiska och konspirationsteoretiska budskap framförts på skyltar och banderoller. Detta sker mot bakgrund av en skarp ökning av antisemitiska hatbrott i Tyskland under 2019.

Även i USA har högerextrema och konspirationsteoretiska element blivit ett allt tydligare inslag i landets anti-lockdown-rörelse, som understöds av lobbygrupper med kopplingar till högerradikala miljardärer så väl som till Vita huset. Väpnade miliser, som under många decennier varit en aktiv extremistmiljö i USA, och som frodats under Trumps tid vid makten, har under våren mobiliserats i en betydande utsträckning som en del av anti-lockdown-protesterna, där även nazistiska och andra vit makt-symboler öppet förekommit. I maj lyckades högerextrema väpnade miliser som uppträdde under anti-lockdown-paroller pressa parlamentet i den amerikanska delstaten Michigan att stänga ner sin verksamhet under en dag, på grund av det säkerhetshot som milisens närvaro inne i parlamentbyggnaden innebar. Det parlamentariska avbrottet kom knappt två veckor efter den 30 april, då beväpnade miliser omringat och ockuperat parlamentet, sjungit nationalsången och skanderat mot lagstiftare, och en knapp månad efter att Trump uppmanat sina åttio miljoner följare på Twitter att ”BEFRIA MICHIGAN!”

Parallellt med vårens mobilisering har en våg av upphetsning i milisrörelsen och bland ännu mer extrema högerextremister spridits kring en förväntan om ett kommande inbördeskrig, inom rörelsen benämnt under kodnamnet ”boogaloo”. Det är med denna föreställning i sinnet som många amerikanska högerextremister nu betraktar oroligheterna som brutit ut i USA efter mordet på George Floyd.

I Storbritanniens anti-lockdown-rörelse tycks de konspirationistiska elementen dominera, men även där arbetar högerextrema aktörer systematiskt för att sätta sin prägel på rörelsen.

Förutom att ge sig in i nya debatter och rörelser är socialt arbete ett sedvanligt sätt för extrema aktörer att flytta fram sina

positioner under kristider. Insatser – ibland konkreta, ibland mer skenbara – för att hjälpa människor i sin omgivning ger möjlighet för extremister att framställa sig själva som räddare i nöden, och vinna det förtroende från allmänheten som behövs för att få gehör för sina antidemokratiska budskap. Azovregementet i Ukraina, CasaPound i Italien och Die Rechte samt Der Dritte Weg i Tyskland har alla lagt upp bilder och filmer i sina digitala kanaler som påstås visa hur de frivilligt hjälper vanliga människor med saker som behöver göras under krisen, såsom att köra sjukvårdsarbetare till jobbet eller gå och handla mat åt äldre. Även svenska Det fria Sverige, DFS, har under våren använt sig av liknande grepp (se följande avsnitt).

I Tyskland, USA och Storbritannien har högerextremister på Telegram och andra privata kanaler uppmanat varandra att gå till moskéer, synagogor och andra platser där minoriteter finns för att medvetet smitta dem med coronaviruset, och på så sätt göra smittan till ett ”biovapen”. Än så länge finns dock inga indikationer på att sådana idéer satts i verket, och det finns anledning att tro att de sprids i syfte att sprida skräck bland minoriteter snarare än för att genomföras i praktiken.

Ytterligare läsning

EU Counter-Terrorism Coordinator (2020). *Terrorism in Times of Corona: The development of the terrorist threat as a result of the Covid-19 crisis.* Council of the European Union.

https://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out/?amp;typ=ENTRY&i=ADV&DOC_ID=ST-7838-2020-REV-1
[2020-06-19]

Mathias, Christopher (2020). *The Extremists And Grifters Behind Many of the Anti-Lockdown Protests.* HuffPost.

https://www.huffpost.com/entry/extremists-anti-shutdown-protests_n_5ea057f6c5b6b2e5b83b55cd
[2020-06-19]

Peachey, Paul (2020). *German far-right exploits Covid-19 to rally anti-Muslim fervour.* The National.

<https://www.thenational.ae/world/europe/german-far-right-exploits-covid-19-to-rally-anti-muslim-fervour-1.1019963>
[2020-06-19]

Right Response Team (2020). *COVID-19 & The Far Right: Weekly Round Up 1-9. Hope Not Hate.*

<https://www.hopenothate.org.uk/updates/right-response/>
[2020-06-19]

Stanley-Becker, Isaac & Romm, Tony (2020). *The anti-quarantine protest seem spontaneous. But behind the scenes, a powerful network is helping.* Washington Post.

https://www.washingtonpost.com/politics/inside-the-conservative-networks-backing-anti-quarantine-protests/2020/04/22/da75e81e-83fe-11ea-a3eb-e9fc93160703_story.html
[2020-06-19]

Vogel, Kenneth P.; Rutenberg, Jim & Lerer, Lisa (2020). *The Quiet Hand of Conservative Groups in the Anti-Lockdown Protests.* New York Times.

<https://www.nytimes.com/2020/04/21/us/politics/coronavirus-protests-trump.html>
[2020-06-19]

von der Burchard, Hans; Roberts, Hannah; Moens, Barbara & de la Baume, Maïa (2020). *Europe's far right knows how to waste a good crisis.* Politico.eu.

<https://www.politico.eu/article/europe-far-right-coronavirus-pandemic-struggles/>
[2020-06-19]

Williamson, Hugh (2020). *In Germany, Anti-Semitism Creeps into Covid-19 Protests.* Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/news/2020/05/19/germany-anti-semitism-creeps-covid-19-protests>
[2020-06-19]

Wilson, Jason (2020). *US far right seeks ways to exploit coronavirus and cause social collapse.* The Guardian.

<https://www.theguardian.com/world/2020/apr/05/us-far-right-seeks-ways-to-exploit-coronavirus-and-cause-social-collapse>
[2020-06-19]

Den svenska extremhögerens agerande

Den svenska extremhögerens förhållningssätt till coronakrisen har varit trevande. Miljön är splittrad i sin syn på viruset, men enas i att håna de minoritetssvenskar som drabbats och att skylla problemen på invandrare.

Precis som resten av det svenska samhället har den högerextrema miljön fått begränsat handlingsutrymme i och med coronavirusets spridning. Flera evenemang planerade av högerextrema aktörer under våren har ställts in eller skjutits upp. Nordiska motståndsrörelsen, NMR, hade planerat att genomföra en demonstration i Uppsala den 1 maj, men ställde in händelsen på grund av smittorisken. Även partiet Alternativ för Sverige, AfS, fick ställa in sitt 1 maj-firande, så väl som planerade möten med tyska AfD i Tyskland och belgiska Vlaams Belang i Libanon. Även den planerade ”Alternativa bokmässan” som skulle hållits i mars ställdes in, och eventet planeras nu till hösten istället. Samtidigt har miljön använt sig av krisen för att synas på andra sätt, exempelvis har korrespondenter från högerextrema alternativmedier närvarat på de dagliga pressträffarna från Folkhälsomyndigheten, MSB och Socialstyrelsen och ställt ideologiskt vinklade frågor.

Delar av den svenska rasideologiska miljön har under våren präglats av en sorts trevande osäkerhet kring hur man bör förhålla sig till coronakrisen.

AfS tappade en del av sin trovärdighet i den rasideologiska miljön när en av partiets grundare och styrelseledamöter, William Hahne, avslöjades med att ha köpt in ett privat lager av ansiktsskydd som han sålde online till höga priser. Hahne försvarade initialt sitt agerande, som han beskrev som patriotiskt. Kritiken, som kom från så väl extremhögeren som från resten av samhället, var emellertid hård och efter ett par dagar meddelades Hahne sin avgång från styrelsen. AfS utspel ett par dagar senare om att förbjuda burqa och niqab kan ses i ljuset av partiets iver att skifta fokus från Hahne-affären.

Sveriges extremhöger uppvisar något olika linjer i frågan om hur coronakrisen ska förstås och hanteras. Vissa aktörer säger

sig välkomna krisen, andra menar att hårda åtgärder måste vidtas snarast medan vissa spår på konspirationsteorier om att krisen mest är en mediaskapelse. De flesta grupper tycks dock utgå från experternas beskrivning av själva viruset och utmaningen som samhället står inför, och menar därtill att Sveriges myndigheter har gjort oacceptabla fel i att hantera krisen.

Nordiska motståndsrörelsens diskussioner av coronakrisen illustrerar de motstridiga tankarna som ryms inom extremhögern. NMR startade i slutet av mars en ny podcast, ”Coronabunkern”, med dagliga sändningar på temat pandemin. Den fortgick till den 4 maj, då NMR meddelade att programmet ”läggs på is” på grund av resursbrist i organisationen. NMR betraktar coronakrisen som en allvarlig kris för samhället – och välkomnar uttryckligen den ekonomiska förödelse som man förväntar sig ska komma i pandemins spår. Att NMR välkomnar ekonomisk och social förödelse ligger i linje med den ideologiska strömning inom extremhögern som kommit att benämnas ”accelerationism”. I kontexten av dagens högerextremism syftar begreppet på en aktivistisk och revolutionär strategi som är ägnad att genom polarisering, sabotage och terror ”accelerera” samhällets påstått oundvikliga kollaps, allt för att trigga igång den efterföljande ”slutgiltiga striden”, som ofta förutspås ta formen av ett ”raskrig” som ska möjliggöra en nytt ”rasrent” samhälle och en fascistisk nyordning. Därför kan även naturkatastrofer och allvarliga kriser som tros påskynda kollapsen uttryckligen välkomnas och till med efterlängtas och hyllas.

Men samtidigt som NMR ger uttryck för att krisen är allvarlig har de också publicerat artiklar som, med ett typiskt konspirationsteoretiskt anslag, tonar ned faran från coronaviruset och menar att det pågår en ”coronahysteri”, och att det verkliga hotet snarare är att myndigheterna försöker genomföra ett ”folkutbyte”. De motstridiga budskapen är typiska för hur extremhögern har reagerat på coronakrisen så väl i Sverige som internationellt, och visar att skiljelinjen även skär genom enskilda organisationer.

DE SVENSKA NAZISTER som ser krisen som en reell katastrof tycks tolka den ur ett ekofascistiskt perspektiv. En ny propagandakampanj som lanserades av NMR i mars karaktäriserar viruset som ”Naturens varningsskott”, en idé som bör förstås i ljuset av organisationens ideologiska fixering vid ”det naturliga”, och dess föreställning om miljön som en ren och god motpol till en smutsig industriell och urban modernitet som sägs stå i strid med naturliga värden.

Den nazistiska utbrytargruppen Nordisk styrka, som uppstod efter en splittring i NMR under 2019, har uttryckt liknande tankar. Dess ledare Klas Lund har uttryckligen beskrivit sig själv som ekofascist och menar att världen har drabbats av coronaviruset som en konsekvens, implicit som ett straff, för att människan behandlat djur och natur på ett dåligt sätt. Han har även uttryckt att det moderna samhället på grund av sin dekadens ”förtjänar” pandemin och att mänskligheten förhoppningsvis drabbas av något ännu värre, vilket Lund hoppas kommer omvända folk till den nazistiska världsåskådningen. Varken NMR eller NS anser att det nuvarande samhället är värt att rädda; istället måste det först falla samman för att kunna återuppbyggas.

Andra aktörer som Alternativ för Sverige däremot kräver omedelbar implementering av sitt eget politiska program. Partiet menar att Sverige under krisen redan nu befinner sig i en ”social, ekonomisk och hälsomässig kollaps” och att vad landet behöver är AfS politik för att deportera människor som de uppfattar som ickesvenskar.

Den i Töreboda kommun baserade föreningen Det Fria Sverige, DFS, har under våren bytt fot i coronafrågan. Den 15 mars, ett par dagar efter att WHO förklarat utbrottet av coronavirus en pandemi, lanserade DFS en särskild ny podcast, ”Stabsläge”, för att diskutera krisen under dagliga sändningar. I de första avsnitten framställdes pandemin som en oerhörd katastrof som blottade det svenska samhällets, kulturens och statsskickets alla svagheter. Man rasade mot den ”liberala demokratis” svaga krishantering, beskrev

Anders Tegnell som en ”massmördare” och efterlyste kraftigare åtgärder och ”benhård fascism” för att förhindra smittspridning. Samtidigt präglades avsnitten i podden av en prövande hållning till hur virusspridningen skulle hanteras. Men den 30 mars (av en händelse på samma dag som NMR lanserade sin egen podcast, ”Coronabunkern”) bytte man abrupt linje och började uttrycka att den svenska strategin för att hantera coronakrisen trots allt var rimlig, och organisationens grundare kritiserade nu sig själva för att ha bidragit till en medial ”coronahysteri”. I sändningen därpå hade man konspirationisten Henrik Palmgren som gäst och fortsatte att ifrågasätta den alarmistiska hållning man haft tidigare. Den 3 april sändes sista avsnittet av ”Stabsläge”, som man då menade inte längre behövdes.

I och med den nya linjen positionerade sig DFS närmare flera av sina utländska allierade organisationer, som tenderar att följa den amerikanska och västerländska extremhögerens norm av att ifrågasätta coronavirusets farlighet och behovet av stränga åtgärder från myndigheternas sida. Istället betonar denna linje vikten av att ”få igång ekonomin igen”, även om äldre och sårbara medlemmar av samhället måste ”offra sig” för detta ändamål genom att smittas och dö. Samtidigt hetsar DFS uttryckligen mot invandrare som de menar konkurrerar med vita svenskar om sjukhusbäddar.

ANDRA SVENSKA högerextrema aktörers hållning i coronafrågan är varierad och ambivalent. Nyhetssajten Fria Tider tycks exempelvis mena att krisen är mycket allvarlig. Veckotidningen Nya Tider förnekar inte allvaret men förhåller sig mer konspirationsteoretiskt. Åter andra aktörer tycks flexibla och kan troligen anpassa sin linje efter framtida omständigheter. Det alla miljöns aktörer tycks överens om är att den svenska regeringen gör fatalt fel, och att Sverige i grunden har av liberaler och socialister reducerats till ett svagt och sårbart samhälle, samt att invandrare gör krisen värre och måste bli föremål för repressiva åtgärder.

Sverigedemokraterna (SD) har alltsedan mitten av mars insisterat på ett ”asylstopp”, med andra ord att upphäva asylrätten, vilket är en gammal linje men nu med nya förevändningar om att förhindra coronaviruset. Partiet kräver även att ”kriminella handlingar i ett nationellt krisläge måste leda till hårdare straff”. I mars påstod Gustav Gellerbrant, avdelningsledare för Sverigedemokraternas tjänstemän i riksdagen, att ”särskilt somalier” har ”starkt bidragit till en eskalerande smittspridning”, och därför borde försättas i utgångsförbud i sina hem och vaktas av militär.

YTTERLIGARE NÅGOT SOM förenar Sveriges extremhöger är deras skadeglädje kring hur coronaviruset har drabbat Sveriges minoriteter. När SVT i mars rapporterade att många svensksomalier var bland de första döda i coronasmitten i Stockholmsområdet möttes nyheten med hån, nedsättande kommentarer och skadeglädje i extremhögerens nätkanaler, från Fria tiders kommentarsfält på Facebook, till NMR-kopplade Telegramkanaler och SD-vänliga Facebook-grupper.

I likhet med andra högerextrema organisationer i västvärlden har DFS under våren försökt sig på att bedriva socialt arbete för att bli mer populära i lokalsamhället. Under den tidigare fasen då organisationen fortfarande följde linjen att coronakrisen var ett allvarligt problem och innebar ett ”nationellt nödläge” spred de plakat över Töreboda där de uppmanade folk att iaktta försiktighetsåtgärder och social distans, och erbjöd sig att gå och handla åt äldre människor. När kommunen tog ner DFS plakat gjorde organisationen det till ett ämne för propaganda på sin sajt där man rasade över kommunens ”svenskfientliga” agerande.

Samtliga miljöns aktörer har generellt varit ivriga att hitta andra samtalsämnen och talepunkter än coronakrisen, där de misslyckats att få genomslag och hålla sig relevanta. När en ung man knivskars och dödades i Härnösand i början av maj exploaterades hans död omedelbart av så gott som hela den svenska rasideologiska miljön som en berättelse om

”svenskfientlighet”. Det nästan maniska sätt på vilket miljöns aktörer plötsligt fokuserade på fallet i Härnösand vittnar om hur desperat miljön var och fortfarande är att ändra samtalet från att handla om pandemin.

Ytterligare läsning

Dalsbro, Anders (2020). *NMR höll minnesstund i Härnösand*. Expo.

<https://expo.se/2020/05/nmr-h%C3%B6ll-minnesstund-i-h%C3%A4rn%C3%B6sand>
[2020-06-19]

Kasurinen, Anton (2020). *Hahne avgår efter munskyddsaffären*. Expo.

<https://expo.se/2020/03/hahne-avgar-efter-munskyddsaffaren>
[2020-06-19]

Kasurinen, Anton (2020). *Högerextrema reaktioner på coronaviruset*. Expo.

<https://expo.se/2020/03/hogerextrema-reaktioner-coronaviruset>
[2020-06-19]

Kasurinen, Anton (2020). *Nazister hoppas på coronakaos*. Expo.

<https://expo.se/2020/03/nazister-hoppas-pa-coronakaos>
[2020-06-19]

Kasurinen, Anton (2020). *Skadeglädje mot avlidna svensksomalier*. Expo.

<https://expo.se/2020/03/skadeglädje-mot-avlidna-svensksomalier>
[2020-06-19]

Sammanfattning

Splittrad extremhöger

Den högerextrema miljön är splittrad i hur man ska se på covid 19-viruset och positionera sig i krisen. Internationellt försöker miljön nu till slut flytta fram sina positioner genom att framställa sig som räddare i nöden och genom att delta i politiska strider om hur krisen bör hanteras av myndigheterna. I flera länder har protestvågor mot myndigheternas hantering eldats på, infiltrerats och utnyttjas av högerextrema aktörer. I Sverige har miljön haft ännu svårare att hitta en gemensam linje. Den svenska hanteringen av pandemin har inte varit lika begränsande som i resten av världen. Därför har det varit svårt att hämta inspiration från aktörer i andra länder som riktat kritik och spridit konspirationsteorier mot nedstängningar.

Opinionstapp för radikalnationalister

Med undantag för de partier som för tillfället sitter vid makten, i Ungern och Polen, har radikalnationalistiska – Sverigedemokraterna inräknade – partier haft anmärkningsvärt svårt att göra sina röster hörda och bibehålla sitt stöd i opinionen. De tappar relevans i en tid när många befolkningar tycks prioritera stabilitet, erfarenhet och expertis. De är krisens stora politiska förlorare.

Auktoritära regeringar utnyttjar krisen

Auktoritära regeringar i Ungern och Polen har utnyttjat krisen för att försöka ytterligare avveckla demokratin och genomföra reaktionära reformer. I USA har Trumpadministrationen tagit chansen att skärpa landets migrationspolitik och i praktiken avvecklat asylrätten.

Hat och hån mot drabbade minoriteter

Nyheter om att svensksomalier drabbats hårt av covid 19-viruset har aktiverat en våg av hån, nedsättande kommentarer och skadeglädje bland svenska högerextrema mediakanaler.

Ökad rasism mot asiater

Sedan i januari har en våg av våldsamma överfall, kränkande tillmälen, diskriminering och hets drabbat människor som uppfattas som östasiater. Det har rapporterats incidenter från samtliga världsdelar, även i Sverige. Rasismen har underblåsts av rasistiska grupper och tal om ”Kina-virus” eller ”Wuhan-virus”.

Ökning av desinformation och konspirationsteorier

I oron över pandemin florerar rykten, felaktiga uppgifter och desinformation, ofta med udden mot minoriteter. På sociala media passar rasistiska aktörer på att sprida konspirationsteorier och att hetsa mot judar. Särskilt konspirationsteorier om 5G-viruset har fått spridning, även i Sverige.

Risk för värre situation om en djup ekonomisk kris följer

Rasism, konspirationsteorier och desinformation har ökat i spåren av coronakrisen. Ändå har inte rasistiska grupper och radikalnationalistiska partier lyckats göra sig relevanta, utan snarare tappat momentum under krisen. Efter att den akuta hanteringen av virusets spridning har lagt sig är risken stor för ökad misstro och otrygghet, särskilt med tanke på krisens sociala och ekonomiska effekter. Då kommer extremhögern stå redo att försöka exploatera samhällets sårbarhet och människors oro och rädsla.

En chans att utvärdera och rusta

Att extremhögern haft svårt att göra sig relevant under coronakrisen ger ansvariga politiker, myndigheter och civilsamhället en chans att ta tillfället i akt. Nu är det läge att skyndsamt utvärdera hur det svenska samhället kan rustas ytterligare för att stå emot attacker mot minoriteter och demokratin som kommer att fortsätta.

Bli en del av lösningen!

Vill du vara med och sätta stopp för rasismens framfart? Bidra till vårt arbete! Pengarna går till mer journalistik, research och utbildning – **till demokratis försvar.**

Bli stödprenumerant

Stötta oss via autogiro och ge oss kraft att nå fler med våra artiklar. Då kan vi jobba långsiktigt med opinionsbildning och utbildningsverksamhet. Skriv ut blanketten på expo.se/stodprenumeration. Som **tack** för ditt stöd får du en prenumerationskort på Expo.

Swisha oss

Sms:a **EXPO** till **72456** så skänker du 100 kronor.

Uppmärksamma någon genom en gåva till Expo. Sätt in önskat belopp på vårt bankgiro **5453-3971** Mejla givare@expo.se eller ring **08-400 219 60** så skickar vi ett personligt gåvobevis.

Sätt in en slant

Bankgiro **5453-3971**

Om du som prenumerant väljer att bli stödprenumerant förs din prenumerationskort automatiskt över. Tidningen fortsätter komma precis som vanligt. Du som redan är stödprenumerant kan ändra ditt månadsbelopp genom att fylla i talongen. *** Expo är en politiskt och religiöst oberoende, antirasistisk stiftelse. En del av vår finansiering kommer från försäljning av bland annat prenumerationskort och utbildningar, och vi får Kulturrådets produktionsstöd samt då och då statliga projektbidrag. Samtidigt är ekonomiska bidrag från privatpersoner, företag och organisationer helt avgörande för att vi ska få kraft att nå ut med vårt budskap.

EXPO

Fler rapporter och
andra publikationer
finns på www.expo.se
©Expo & enskilda skribenter
Publicerad i Stockholm
2020-06-23